THE HEROES AND OTHER POSITIVE CHARACTERS FROM THE ROMANIAN FAIRY TALES

Ioana-Steliana Tătulescu
PhD. student, University of Pitești

Abstract: In his composition, the fairy tale follows a certain stereotypy, a certain pattern. The characters of the fairy tale are also built according to this specific scheme. Always in fairy tale characters are at the antipode - the hero of the fairy tale is good, while the negative character is evil. In the battle between good and evil, good always wins, fairy tale being a deeply moralizing construction.
Heroes in fairy tales embodies positive characters. They may be of all social categories, may have supernatural powers or not, but are, without exception, beautiful, of high moral and ethical qualities.

Keywords: fairy tale, heroes, stereotypy, moral qualities, bravery.

Șăineanu definea basmul ca fiind *istorisirea unei întâmplări închipuite cu începutul stereotip: a fost odată... și al cării element principal e miraculosul (smei, balauri, zâne, feți-frumoși): lume ce gândea'n basme și vorbea'n poezii EM.*[1]

Nu doar începutul este stereotip, ci basmul în ansamblul său - alcătuirea lui respectând o schemă, un tipar specific.

În această stereotipie intră și personajele basmului. Ele sunt construite după o schemă specifică. În basm personajele se află la antipod - eroul basmului reprezintă binele, în timp ce personajul negativ reprezintă răul. În lupta dintre bine și rău, binele învinge întotdeauna, basmul fiind o construcție profund moralizatoare.

Eroii din basme întruchipează personajele pozitive. Aceștia pot fi din toate categoriile sociale, pot avea sau nu puteri supranaturale, dar sunt, fără excepție, frumoși, cu înalte calități morale și etice.

În cele ce urmează vom face o sumară analiză a eroilor pozitivi din basmele românești.

Din punct de vedere social, pot fi atât feciori de împărat, cât și oameni simpli din popor.

Astfel, Prâslea-cel-Voinic era fiul cel mic al unui împărat care avea trei fii. (*Prâslea-cel-Voinic și merele de aur*, basm cules de Petre Ispirescu)

În *Sarea în bucate* împăratul avea trei fiice.

De altfel, în foarte multe dintre basme întâlnim împărați care au trei fii sau trei fiice, iar mezinul ori mezina sunt eroii basmului, reușind să treacă cu bine peste toate încercările.

Părinții au de obicei trei feciori sau trei fete: acest număr revine în cele mai multe povești și în mai toate feciorul cel mai mic și fata cea mai mică reușesc singuri în întreprinderile lor.[2]

Aceasta nu este, însă, o regulă. Tot în *Sarea în bucate*, de exemplu, împăratul avea un singur fiu, care se căsătorește cu fiica cea mică a împăratului cu trei fete, despre care am amintit mai sus. În basmul *Aleodor împărat*, atât eroul basmului, Aleodor, fiu al unui împărat, cât și cea care i-a devenit soție, frumoasa fiică a lui Verdeș împărat, erau singuri la părinți.

În basme orice este posibil, prin urmare nu trebuie să fie neapărat fiu sau fiică de împărat; întâlnim mulți alți eroi din clase sociale modeste: ciobănași, pescari, fete sărace, orfani și orfane care ajung să se bucure de o viață îmbelșugată și fericită, ca răsplată pentru vitejia lor ori a

[1] Lazăr Șăineanu, *Dicționar universal al limbei române*, ediția a 8-a, Editura „Scrisul Romanesc", Craiova, 1938, p. 56;
[2] Lazăr Șăineanu, *Basmele române*, Editura Minerva, București, 1978, p. 35;

BDD-A29613 © 2019 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-13 23:50:09 UTC)

celorlalte calități fizice și morale cu care sunt înzestrați. Aceasta deoarece în basme întotdeauna binele învinge, iar eroul este răsplătit din belșug.

Numele eroului din basm este el însuși sugestiv privind calitățile morale și, mai ales, fizice: Făt-Frumos, Făt-Frumos cu părul de aur, Prâslea-cel-Voinic, Ileana Cosânzeana, George cel Viteaz.

Eroii principali poartă cel mai adesea nume hiperbolice, tipice basmului, foarte puțin individualizate.[3]

Frumusețea fizică a eroilor este hiperbolizată:

Cum îl văzură mesenii, îndată se rădicară şi se minunară; Făt-Frumos era atâta de mândru şi strălucitor, încât la soare te puteai uita, dar la el ba.[4] (*Făt-Frumos cu părul de aur*, basm cules de Petre Ispirescu)

...vorba îi curgea din gură ca mierea, boiul îi era așa de gingaș, încât îți venea să o bei într-o bărdăcuță de apă, perișorul subțire și stufos îi cădea pe umeri în unde, fața-i are pe vino-ncoace, ochii ăia marii, frumoși și vioi de te bagă-n boale, mânuşiţa aia micuță și picioruşul ca de zână...[5] (*Ileana Simziana*, basm cules de Petre Ispirescu)

Nu doar frumusețea fizică este hiperbolizată, toată caracterizarea eroilor din basme conține figuri de stil la superlativ, aceștia fiind prezentați ca fiind perfecțiunea întruchipată. Sunt viteji, înțelepți, buni la suflet, corecți și iubitori de dreptate.

Dintre toate virtuțile, vitejia eroului se află pe primul loc, în timp ce la eroine cumințenia și înțelepciunea se disting în mod special. Și - desigur - mai întâi de toate, eroii din basme sunt foarte isteți, spre deosebire de zmei și alte personaje negative care, deși au, de multe ori, o forță mai mare decât eroii, stau în schimb foarte prost la capitolul "istețime", fiind foarte înceți în gândire.

Este un om de acțiune, în jurul său se țese întreaga acțiune a basmului.

Basmele nu duc lipsă de acțiune, dimpotrivă - am putea să le asemănăm din această privintă cu un roman de aventuri. Eroul explorează tărâmuri nemaicălcate de picior de om, se luptă cu zmei și balauri, este supus la probe și multiple încercări. Trăsăturile fizice și de caracter le aflăm în mare parte în timpul derulării acțiunii și nu doar prin caracterizarea directă facută de povestitor.

Personajul pozitiv din basm nu este nicidecum lacom, de fiecare dată alege să primească drept răsplată a muncii sale obiectul cel mai vechi și mai nesemnificativ dintre toate. Această calitate îi este pe deplin răsplătită, obiectul ales dovedindu-se a fi, de fapt, cel mai valoros.

De regulă, eroul este naiv și inocent. Aceste trăsături evidențiază mai degrabă curăția sufletească, în niciun caz vreun defect.

În foarte multe basme eroii au puteri supranaturale. Astfel, Prâslea-cel-Voinic avea o putere supraomenească, întrecând cu mult puterea zmeilor cu care se lupta:

Prâslea întrebă ce putere are zmeul şi îi spuse că aruncă buzduganul cale de trei conace; atunci el aruncă şi mai departe, lovindu-l în piept.[...]atunci strânse pe zmeu în braţe, îl ridică în sus şi, când îl lăsă jos, îl băgă până în genunchi în pământ; se opinti şi zmeul, ridică şi el în sus pe Prâslea şi, lăsându-l jos, îl băgă până în brâu; puindu-şi toate puterile, Prâslea mai strânse o dată pe zmeu de-i pârâi oasele şi, aducându-l, îl trânti aşa de grozav, de îl băgă până în gât în pământ şi-i şi tăie capul.[6] (*Prâslea cel voinic și merele de aur*, basm cules de Petre Ispirescu)

Chiar și atunci când eroii sunt oameni normali, fără puteri supranaturale, le vin în ajutor o serie de alte personaje auxiliare care dețin aceste puteri, eroul fiind astfel ajutat să iasă victorios în lupta cu personajul negativ. Astfel, basmele sunt presărate din belșug cu năframe fermecate, cai năzdrăvani, zâne, pești sau furnici magice, ființe himerice și multe, multe altele - deoarece, așa după

[3] Ovidiu Bârlea, *Mica enciclopedie a poveştilor românești,* Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1976, p. 58;
[4] Eugen Simion (coordonator), *Basme populare românești*, volumul I, Editura Academia Română – Fundația Națională pentru Știință și Artă, București, 2008, p. 468;
[5] *Ibidem*, p. 13;
[6] *Ibidem*, pp. 331-345;

BDD-A29613 © 2019 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-13 23:50:09 UTC)

cum spunea George Călinescu, *când într-o naratiune lipsesc aceşti eroi himerici nu avem de-a face cu un basm.*[7]

Șăineanu prezintă astfel ajutorul primit de erou de la adjuvanți:

În drumul său, Făt-Frumos întâlneşte diferite animale (peşte, corb, tăun, albină etc.), cărora le aduce vreun folos si ele-l ajută apoi în grelele sale isprăvi, dându-i fiecare dintr-însele câte un semn de apel la nevoie (solz, pană, puf, aripă etc.). El se opreşte uneori şi pe la diferite fiinţe binefăcătoare, zâne sau sfinte, cari îi dau sfaturi şi diferite talismanuri sau lucruri minunate: o basma, un săpun, o perie, o gresie şi un inel sau pieptene. După ce scapă fata răpită, eroul e urmărit de zmeu sau de zmeoaică şi atunci aruncă în urmă pe rând acele obiecte cari se prefac succesiv în apă, noroi, pădure, munte şi zid, zăbovind pe prigonitori şi înlesnind fuga tinerilor. Când însă nici aceste expediente nu reuşesc a opri pe zmei, fugarii înşişi se supun la un şir de metamorfoze, spre a se sustrage urmăritorilor. […] Mai adesea însă zmeul sau împăratul la care e trimis îl însărcinează cu diferite întreprinderi primejdioase (obicinuit în număr de trei), pentru săvârşirea cărora e sfătuit de calu-i năzdrăvan şi de o babă sau de un moş. Ajutorul principal il capătă însă de la animalele recunoscătoare sau de la nişte tovarăşi năzdrăvani (ca Frânge-Lemne, Sfarmă-Piatră, Gerilă, Flămânzilă, Setilă).[8]

Aceste personaje auxiliare din basme numite adjuvanți, care au rolul de a-l ajuta pe erou să treacă cu bine peste toate încercările sunt şi ele, alături de erou, personaje pozitive.

De cele mai multe ori adjuvanții fac parte din rândul animalelor neagresive - cai, broaşte, gâze sau furnici. Ele dețin puteri supranaturale, însă nu le folosesc pentru a face rău, ci dimpotrivă, pentru a ajuta personajul pozitiv să învingă în luptă. Foarte rar se întâmplă ca eroul să fie ajutat de un animal agresiv, dar chiar şi atunci ajutorul primit este însoțit de pericolul de a fi ucis:

Pre când se gândea şi se plângea dânsul, auzi un ţipăt şi o văietare care îi împlu inima de jale; se uită împregiur şi văzu un balaur care se încolăcise pe un copaci şi se urca să mănânce nişte pui de zgripşor. Scoase paloşul Prâslea, se repezi la balaur şi numaidecât îl făcu în bucăţele.

Puii, cum văzură, îi mulţumiră şi-i ziseră:

– Vino încoa, omule viteaz, să te ascundem aici, că, de te va vedea mama noastră, te înghite de bucurie. […]

- Dacă nu era binele ce mi-ai făcut şi rugăciunea puilor mei, mai că te mâncam.[9] (*Prâslea cel voinic şi merele de aur*, basm cules de Petre Ispirescu)

Eroul se evidențiază prin modestie - mezinul fiind luat în râs de tatăl său şi de frații mai mari, însă el răspunzând cuviincios şi fără a se mândri cu succesul obținut. Dacă-l luăm ca exemplu tot pe Prâslea-cel-Voinic, acesta răspunde fără nici o urmă de mândrie atunci când este luat peste picior de tatăl său:

– Tată, atâţia ani l-ai ţinut, ai suferit atâtea necazuri după urma acestui pom, mai lasă-l, rogute, şi anul acesta, să-mi încerc şi eu norocul.

– Fugi d-aci, nesocotitule, zise împăratul. Fraţii tăi cei mai mari, atâţi şi atâţi oameni voinici şi deprinşi cu nevoile n-au putut face nimic, şi tocmai tu, un mucos ca tine, o să izbutească? N-auzi tu ce prăpăstii spun fraţii tăi? Aici trebuie să fie ceva vrăji.

– Eu nu mă încumet, zise Prâslea, a prinde pe hoţi, ci zic că o încercare de voi face şi eu, nu poate să-ţi aducă nici un rău.[10] (*Prâslea cel voinic şi merele de aur*, basm cules de Petre Ispirescu)

Întâlnim de cele mai multe ori în basme şi falşi eroi. Aceştia sunt, de obicei, frați ai personajului principal. Ei îşi arogă titlul de învingători în lupta cu personajul negativ şi îşi însuşesc pe nedrept roadele victoriei.

Personajul pozitiv din basm este, în general, iertător, însă - deoarece iubeşte dreptatea - se întâmplă în multe basme să ceară ca falşii eroi să fie pedepsiți de Dumnezeu. Autorii anonimi erau,

[7] George Călinescu, *Estetica basmului*, Editura pentru literatură, București, 1965, p. 7;
[8] Lazăr Șăineanu, *Basmele române*, Editura Minerva, București, 1978, pp. 36-37;
[9] Eugen Simion (coordonator), *Op. cit.*, pp. 340-341;
[10] *Ibidem*, p. 332;

BDD-A29613 © 2019 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-13 23:50:09 UTC)

cu siguranță, persoane profund religioase, iar basmul fiind o operă moralizatoare, respectă principiul creștin de a-l lăsa pe cel care ți-a greșit "în plata Domnului". De remarcat că însuși eroul se lasă astfel, deoarece știe că el este nevinovat, iar Dumnezeu este drept şi-i plătește fiecăruia după faptele sale:

– Tată, eu îi iert şi pedeapsa să o ia de la Dumnezeu. Noi vom ieşi la scara palatului şi vom arunca fiecare câte o săgeată în sus şi Dumnezeu, dacă vom fi cineva greşiţi, ne va pedepsi.

Aşa făcură. Ieşiră câte trei fraţii în curte, dinaintea palatului, aruncară săgeţile în sus şi, când căzură, ale fraţilor celor mai mari le căzură drept în creştetul capului şi-i omorâră, dar a celui mai mic îi căzu dinainte.[11] (*Prâslea cel voinic și merele de aur*, basm cules de Petre Ispirescu)

Despre rolul îndeplinit de erou în basm, aflăm din definiția basmului formulată de Nicolae Constantinescu:

Basmul este o narațiune orală, de mari dimensiuni,[...] în care un erou, de regulă uman, se confruntă cu adversari veniți din lumea non-umanului (zmei, balauri, zgripţuroaice, draci), pe care îi învinge prin forțele proprii sau, cel mai adesea, cu sprijinul unor personaje ajutătoare (adjuvanți), ființe umane sau animale dotate cu însușiri supranaturale.[12]

Datorită stereotipiei basmelor, acestea au putut fi clasificate în funcție de diferite aspecte, unul dintre aceste aspecte fiind funcțiile îndeplinite de personaje in basm.

Conform lui V.I. Propp, autorul cărții *Morfologia basmului*, *funcțiile personajelor reprezintă […] elementele fundamentale ale basmului…*[13]

Propp a delimitat un număr de 31 de funcții. Toate aceste funcții sunt repartizate după personaje, structurate într-un mod logic denumit de către Propp *sfere de acțiune*.

Privind mai atent la funcțiile pe care Propp le-a încadrat în sfera de acțiune a eroului, gândul te poartă către un fel de călătorie inițiatică pe care eroul basmului o întreprinde. Fiecare funcție din sfera de acțiune a eroului pare a fi o probă in drumul acestuia spre maturizare.

De altfel, mulți cercetători au asemănat acțiunea întreprinsă de erou in basm cu o călătorie inițiatică.

Nu putem să nu remarcăm faptul că există o mare asemănare cu aceasta. În primul rând, este vorba de vârsta eroului, în cele mai multe dintre basme acesta fiind foarte tânăr, la trecerea de la etapa copilăriei la cea de bărbat.

Într-un studiu intitulat *Miturile şi poveştile cu zâne* Mircea Eliade este de părere că basmul repetă pe un alt plan şi cu alte mijloace un scenariu de inițiere imaginară pe care omul modern nu o sesizează, dar citind un basm beneficiază, de fapt, inconştient, de inițierea imaginară oferită de basm.

Ne-am putea întreba deci dacă basmul minunat nu cumva a devenit foarte de timpuriu un dublet facil al mitului şi al ritului de inițiere, dacă nu cumva a avut acest rol de a reactualiza probele de inițiere la nivelul imaginarului şi al oniricului.[14]

Conform marelui nostru istoric al religiilor şi cercetător al mitului, basmele au o evidentă structură inițiatică, însă scenariul de inițiere este imaginar, nelegat de un context istorico-cultural şi exprimă o comportare anistorică, arhetipică a sufletului.

Aşadar, nu este de neglijat ideea unei călătorii inițiatice a eroului din basm, în urma căreia acesta intră într-o nouă etapă a vieții, aceea de bărbat, călit fiind în focul încercărilor, a probelor inițiatice.

Principalul rol al eroului din basm rămâne acela de exemplu demn de urmat, deoarece binele învinge întotdeauna răul, iar faptele bune şi vitejia nu rămân niciodată nerăsplătite. El este, prin urmare, un purtător de mesaj.

---

[11] *Ibidem*, p. 345;
[12] Nicolae Constantinescu, *Studiu introductiv* în *Basme Populare Românești*, partea I, Editura Academia Română – Fundația Națională pentru Știință și Artă, București, 2008, p. XI;
[13] V. I. Propp, *Morfologia basmului*, Editura Univers, București, 1970, p.26;
[14] Mircea Eliade, *Aspecte ale mitului*, Editura Univers, București, 1978, p. 189;

BDD-A29613 © 2019 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-13 23:50:09 UTC)

BIBLIOGRAPHY

Antologie de Literatură Populară, vol. II, Editura Academiei Republicii Populare Române, București, 1953;
Angelescu, Silviu, *Mitul și literatura*, Editura Tracus Arte, București, 2010;
Bârlea, Ovidiu, *Mică enciclopedie a poveștilor românești*, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1976;
Călinescu, George, *Estetica basmului*, Editura pentru Literatură, București, 1965;
Dan, Sergiu Pavel, *Fețele fantasticului*, Editura Paralela 45, 2005;
Eliade, Mircea, *Aspecte ale mitului*, Editura Univers, București, 1978;
Eliade, Mircea, *Sacrul și profanul*, Ediția a III-a, Editura Humanitas, București, 2005;
Gaster, Moses, *Literatura populară română*, Ig. Haimann, București, 1883;
Hașdeu, B.P., *Etymologicum Magnum Romaniae*, III, Editura Minerva, București, 1976;
Propp, Vladimir, *Morfologia basmului*, Editura Univers, București, 1970;
Propp, Vladimir, *Rădăcinile istorice ale basmului fantastic*, Editura Univers, București, 1973;
Simion, Eugen (Coordonator), *Basme Populare Românești*, vol. I și II, Editura Fundația Națională pentru Știință și Artă, București, 2008;
Șăineanu, Lazăr, *Basmele române*, Editura Minerva, București, 1978;
Șăineanu, Lazăr, *Dicționar universal al limbei române*, ediția a 8-a, Editura „Scrisul Romanesc", Craiova, 1938;
Teodorescu, Barbu, Păun, Octav, *Folclor literar românesc*, Editura Didactică și Pedagogică, București, 1967;
Todorov, Tz., *Introducere în literatura fantastică*, Editura Univers, București, 1973.

BDD-A29613 © 2019 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-13 23:50:09 UTC)